

Çay yetiştiriciliğinin ilk aşaması, çay bahçeleridir.

Yaş çay yaprağı, çay bahçelerinde yetiştirilerek üç sezonda hasat edilir. Her sezon arasında 3-4 hafta blunur Yaş çay yaprağı hasat edildikten sonra, günlük olarak çay alım yerlerinde ÇAYKUR'a, özel sektör firmalarına veya köylerde yol kenarlarında bulunan ve herhangi bir tüzel kişiliği olmayan spotcular, kantarcılar, peşinciler gibi isimlendirilen kişilere satılır.

Yaş çay yaprağı, köylerde bulunan çay alım yerlerinden alınarak fabrikaya taşınır ve burada çayın işlenme süreci başlar.

Soldurma: Yaş çay yaprağı, %70-80 arasında değişen miktarda su içerir. Soldurma işlemiyle metal bir levhanın üzerine serilen çay yaprakları ısıtılarak, nemi düşürülür. Böylece çay yaprakları suyunu kaybettiği için yumuşar.

Kıvrırma: Soldurma işlemi sonrasında çay yaprakları farklı makinelerde parçalanarak, ezilerek ve bükülerek bitki özünü hücreden dışarı çıkarıp çay yapraklarının yüzeyine bulandırılır. Kıvrırma işlemiyle beraber çayda oksidasyon da başlar.

Fermantasyon: Bu işlem, çay yaprağının havayla temas ederek, özünün oksijenle yanması (oksidasyon) sebebiyle kararmasıdır. Oksidasyon ile birlikte çayda istenen renk, burukluk, parlaklık, koku ve aroma oluşması sağlanır. Bu, çayın kalitesini belirleyen kimyasal değişikliklerin olduğu aşamadır.

Fırınlama/Kurutma: Fermantasyon tamamlandığında çay yaprağında halen %45-50 oranında su oranı mevcuttur. Bu oran, kurutma işlemiyle %3-4 seviyelerine indirilir. Kurutma işlemi ile çay yaprağı fırınlanarak oksidasyonu sonlandırılır.

Eleme: Kurutma işlemi tamamlandığında çay artık son aşamasını tamamlamış ve mamul haline gelmiştir. Tasnif aşamasında fırından çıkan kuru çaylar elekten geçirilerek kalınlık ve kalitelere göre ayrılır.

Paketleme: Farklı sınıflara ayrılan çaylar, her bir ürün için farklı miktarlarda harmanlanarak paketlenir.

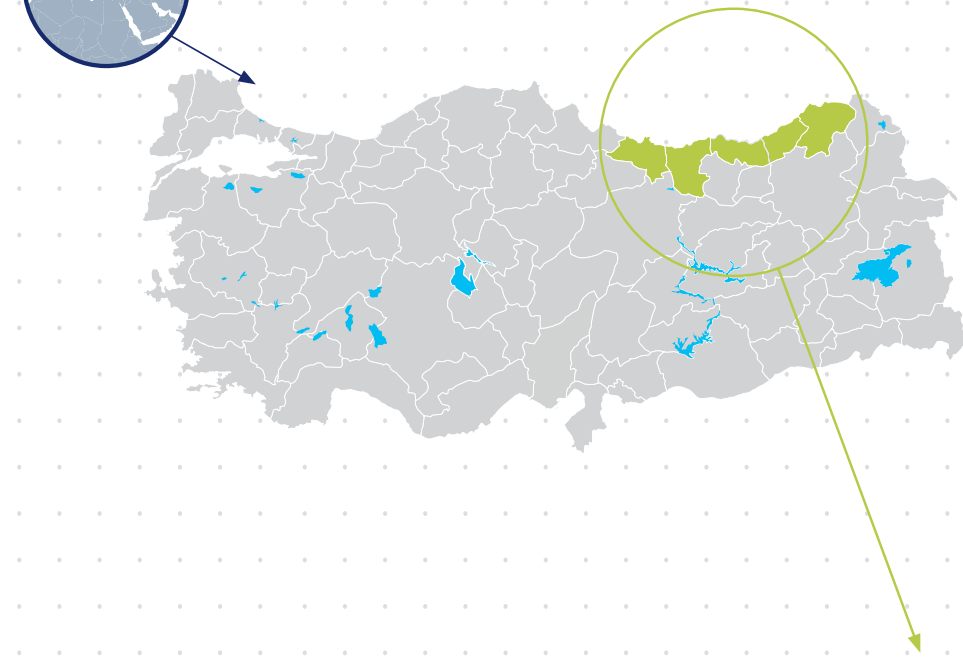
Duyu ile muayene/Tadım: Duyu ile muayene bakılarak, koklanarak ve tadımla yapılır. Tadımının çayın kalitesi konusunda kesin karara varmasında incelenmesi gereken en önemli özellikler: likörün rengi, parlaklığı, dem durumu, dolgunluk ve burukluktur.

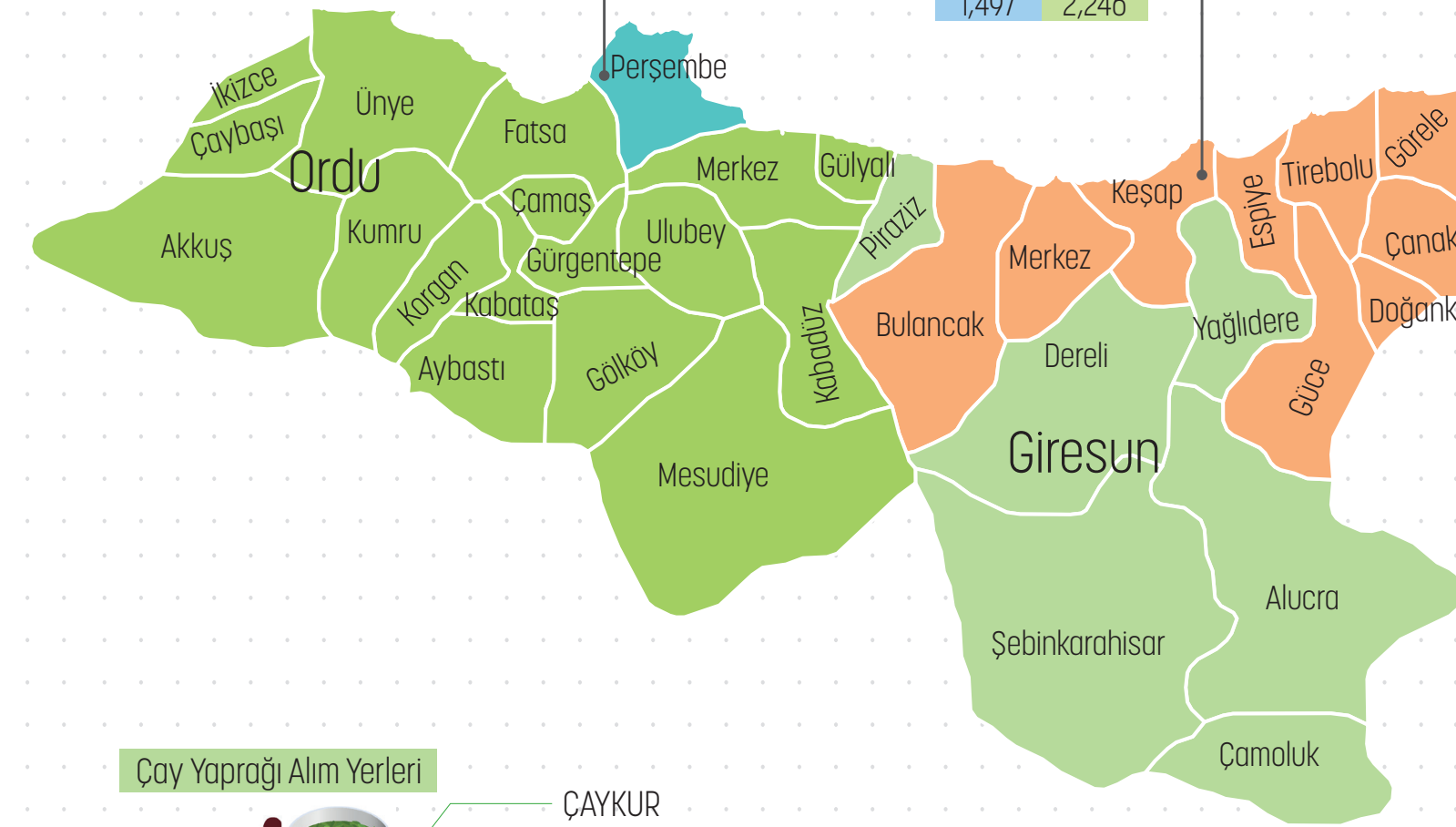
Fabrikada işlenen çaylar perakende satış yerlerine giderek tüketiciye sunulur. Tüketicinin de, çayın üretiminde önemli bir rolü vardır.

Kaynak: <http://www.ofcay.com.tr/uretim-asamalari.aspx>

Türkiye'de çay yetiştiriciliği yapılan iller 2020

Perşembe	dekar	2020	ton
95	152		

Bulançak	dekar	2020	ton
7	6		

Çanakçı	dekar	2020	ton
3,200	4,160		

Doğankent	dekar	2020	ton
22	33		

Espiye	dekar	2020	ton
729	729		

Eynesil	dekar	2020	ton
6,709	11,220		

Görele	dekar	2020	ton
1,497	2,246		

Güce	dekar	2020	ton
1,840	3,066		

Keşap	dekar	2020	ton
75	72		

Merkez	dekar	2020	ton
2	1		

Tirebolu	dekar	2020	ton
6,257	10,637		

Araklı	dekar	2020	ton
6,950	9,361		

Arsin	dekar	2020	ton
6	1		

Beşikdüzü	dekar	2020	ton
1,105	1,232		

Çarşıbaşı	dekar	2020	ton
250	363		

Çaykara	dekar	2020	ton
1,100	1,397		

Dernekpazarı	dekar	2020	ton
2,300	2,701		

Hayrat	dekar	2020	ton
26,741	42,780		

Köprubası	dekar	2020	ton
1,045	1,741		

Ardeşen	dekar	2020	ton
75,000	120,000		

Çamlıhemşin	dekar	2020	ton
15,000	17,550		

Çayeli	dekar	2020	ton
85,491	150,848		

Derepazarı	dekar	2020	ton
22,975	41,815		

Findıklı	dekar	2020	ton
42,271	70,694		

Güneysu	dekar	2020	ton
39,943	78,288		

Hemşin	dekar	2020	ton
3,854	3,854		

İkizdere	dekar	2020	ton
4,470	8,766		

İyidere	dekar	2020	ton
22,750	45,500		

Kalkandere	dekar	2020	ton
40,450	64,720		

Merkez	dekar	2020	ton
134,871	256,254		

Pazar	dekar	2020	ton
67,080	114,035		

Arhavi	dekar	2020	ton
27,300	39,585		

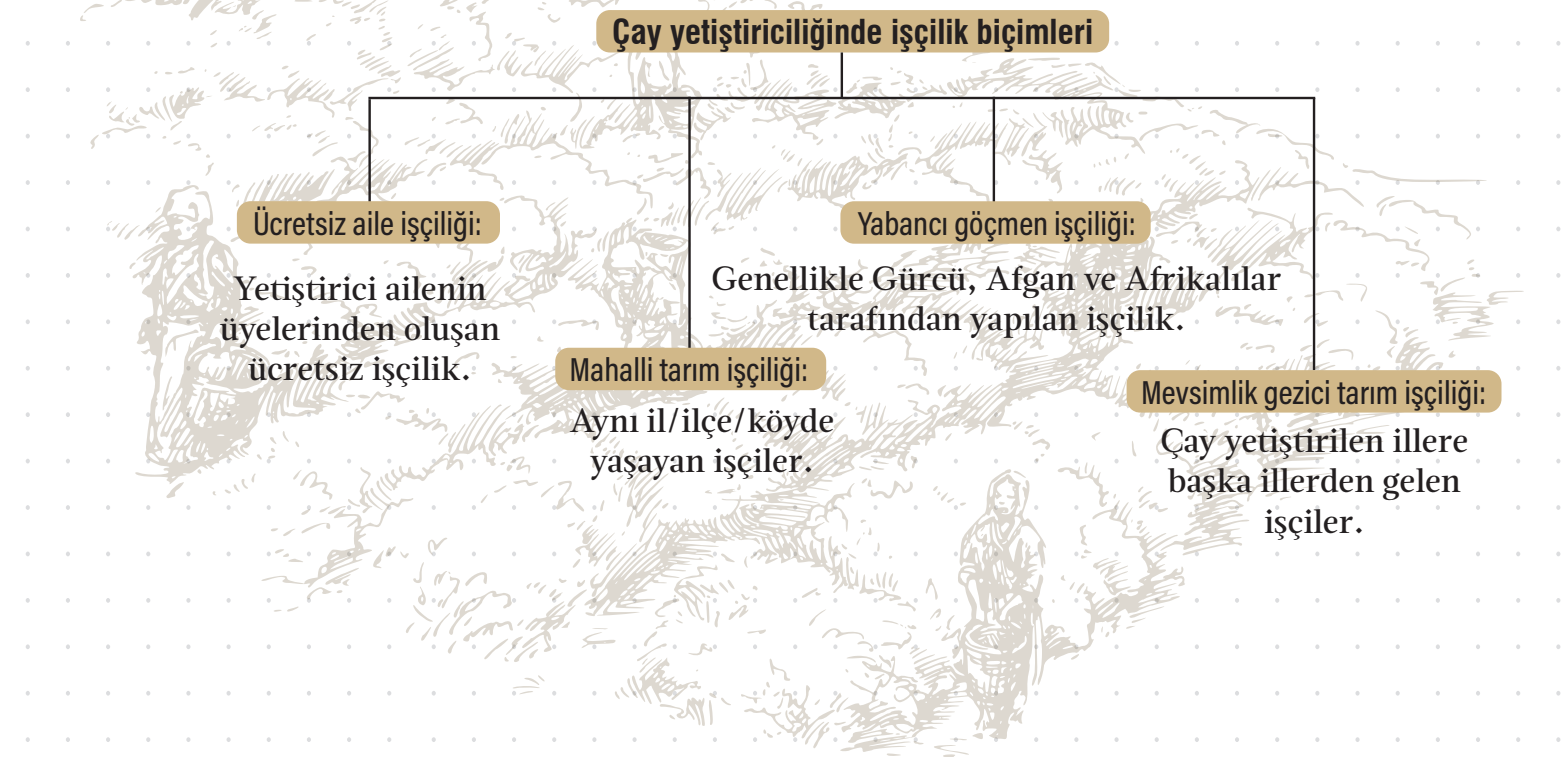
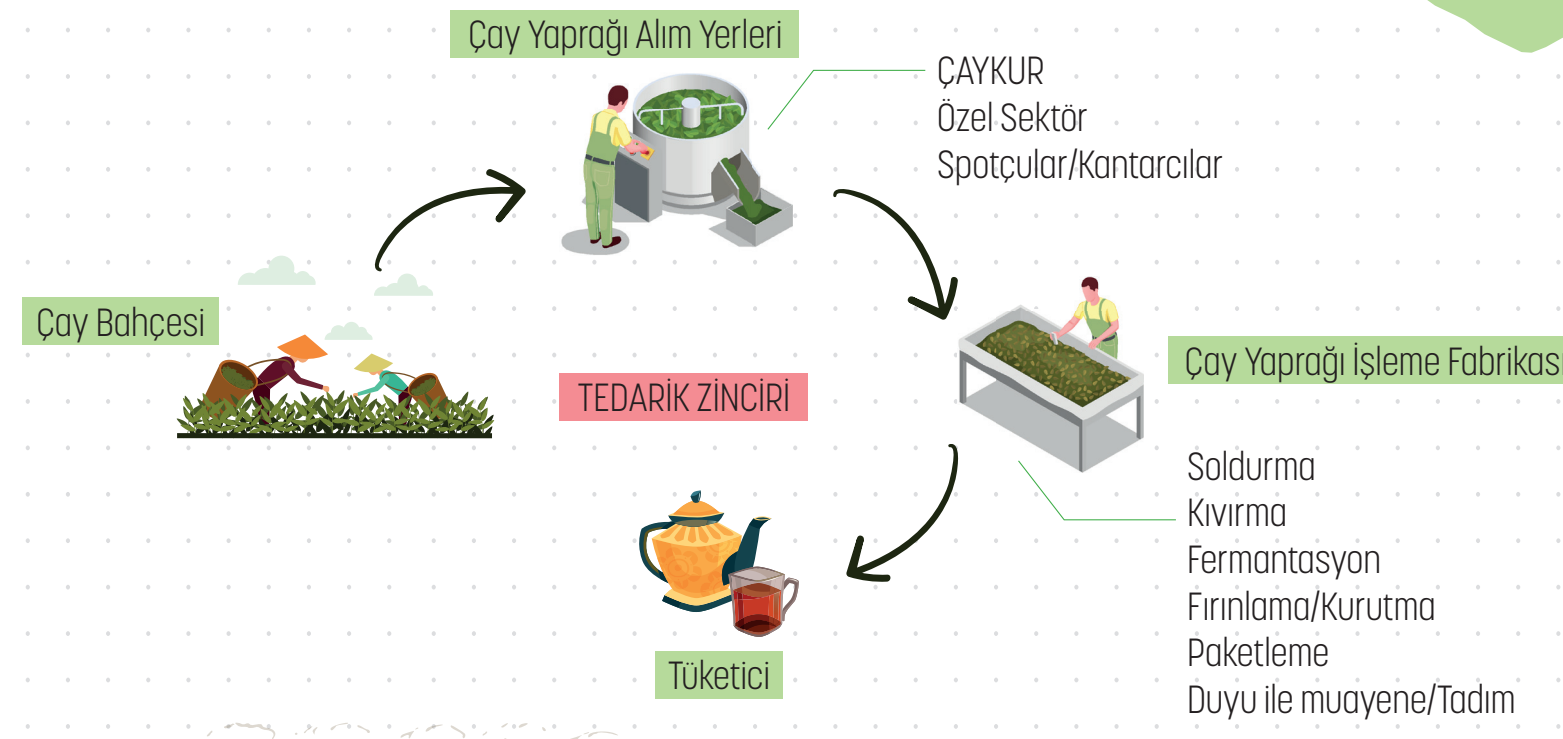
Borçka	dekar	2020	ton
17,288	26,796		

Hopa	dekar	2020	ton
24,981	39,970		

Kemalpaşa	dekar	2020	ton
20,665	35,120		

Kaynak: ÇAYKUR, 2019

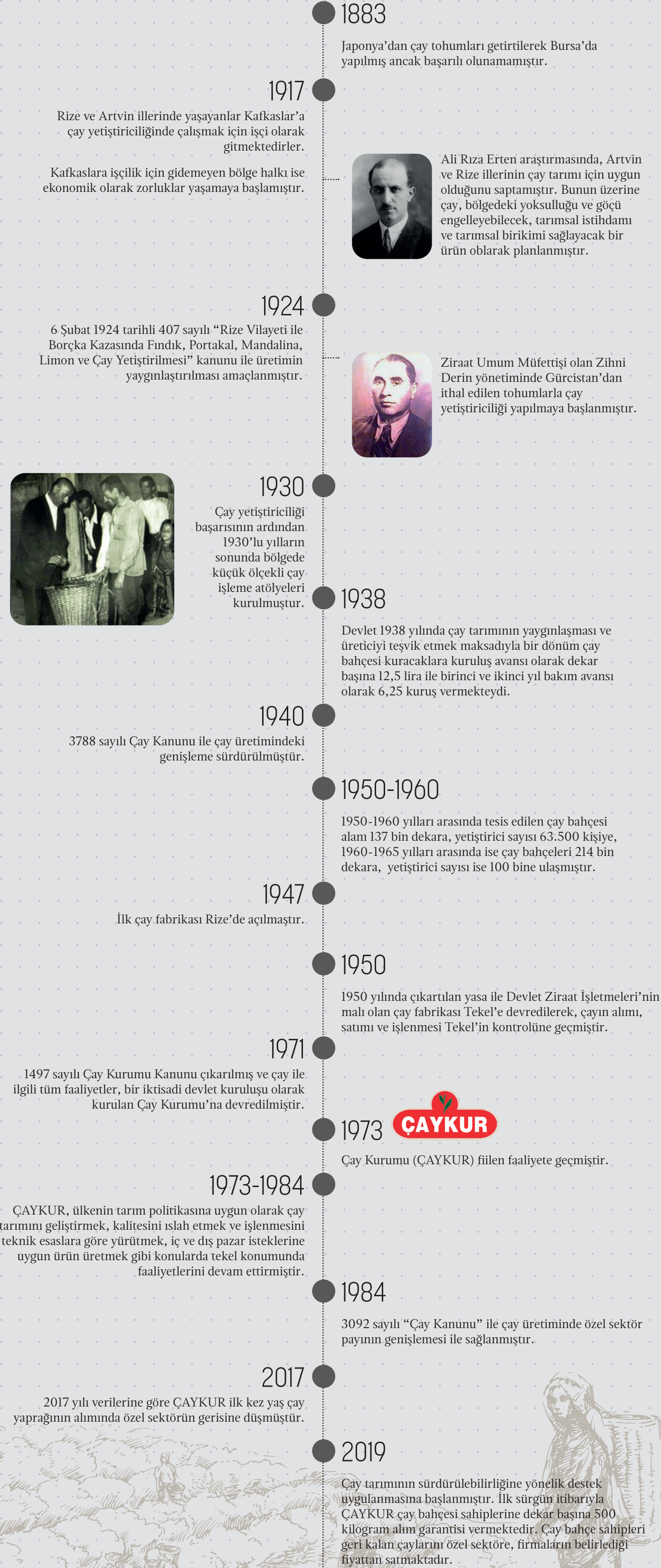
ÇAY ÜRETİMİNDE ROLÜ OLAN AKTÖRLERİN İLİŞKİ AĞI

Türkiye'de Çay Üretimi

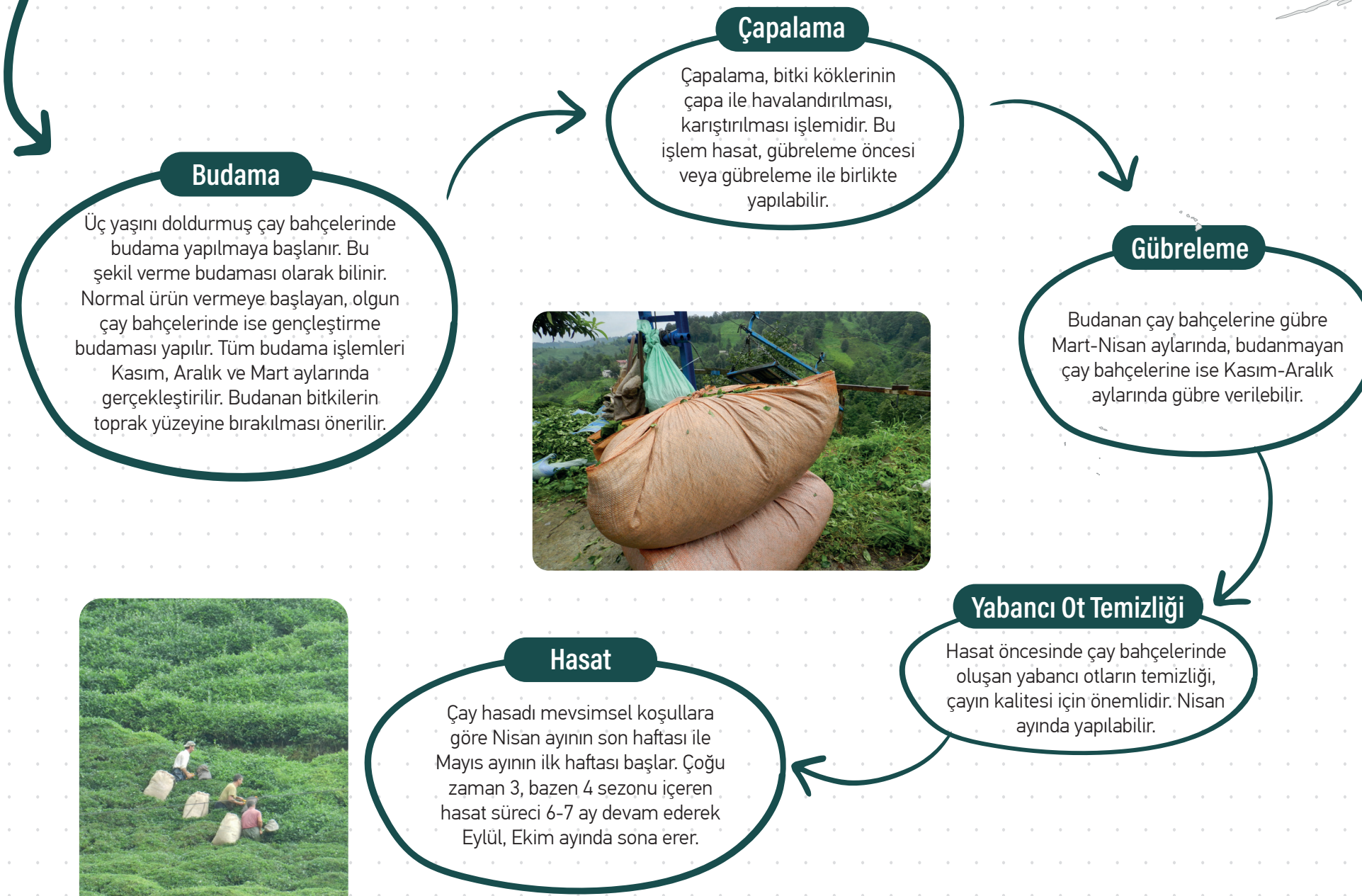
TÜRKİYE'DE ÇAY ÜRETİMİNİN KISA TARİHÇESİ

Kaynak: Ulukan, N. (Ordu Üniversitesi), Ulukan, U. (Ordu Üniversitesi), Current Debates in Labour Economics & Industrial Relations, Sayı:22, Çay Tarımı Ve Göçmen Emeli: Doğu Karadeniz'de Güçlü İşçiler, 2018 ve Tatoglu, M. (2019). "Çay Sektöründe Mevsimlik Tarım İşçiliği ve Gürcistan Uyruklu Kişilerin İletişim Sorunları", International Social Sciences Studies Journal, 5(36):2942-2946 makalelerinden derlenmiştir.

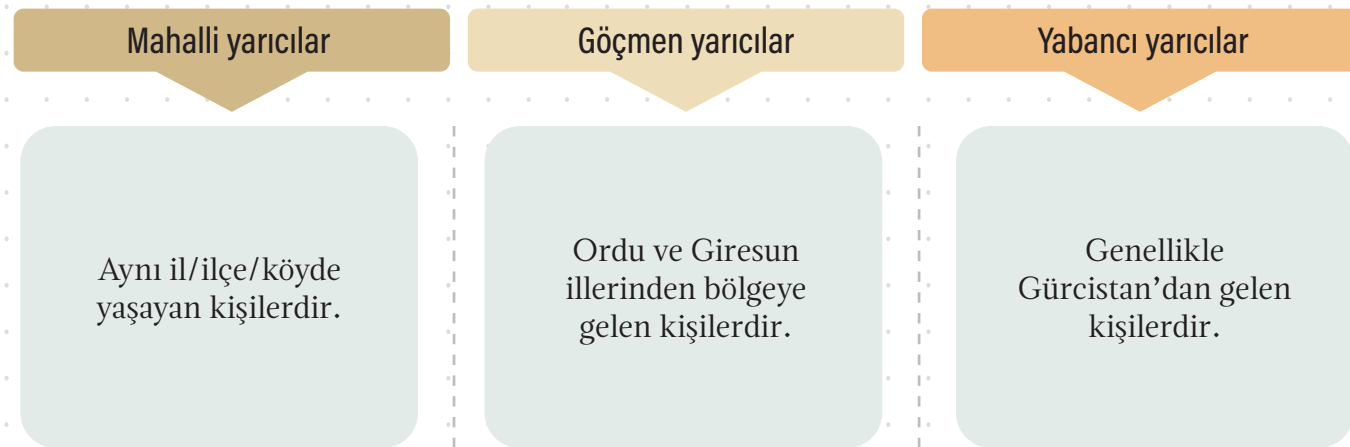
ÇAY YETİŞTİRİCİLİĞİ TAKVİMİ

Çay bitkisi, yağışlı bol ve sıcak iklimlerde yetişebilir. Türkiye'de Doğu Karadeniz Bölgesi çay yetiştiriciliği için oldukça elverişlidir. Çay yetiştiriciliğinin aşamaları:

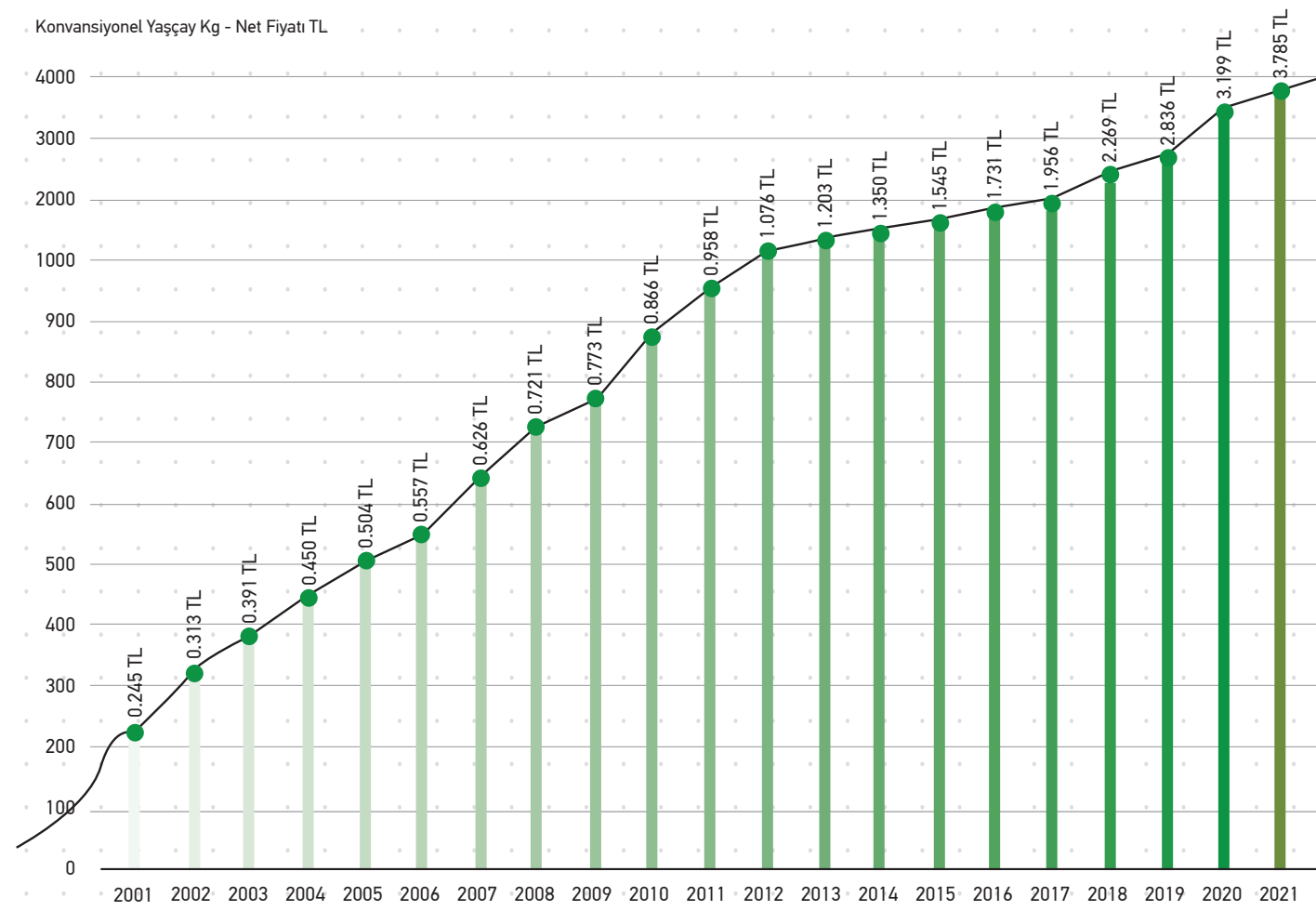

YARICILIK

Çay bahçesi sahibinin, çay yetiştiriciliği süreçlerini (bakım, hasat, satış) anlaşmalı olarak başka birine devretmesi ve satılan toplam yas çay yaprağının bahçe sahibi ve yarıc arasında bölüşülmesidir.

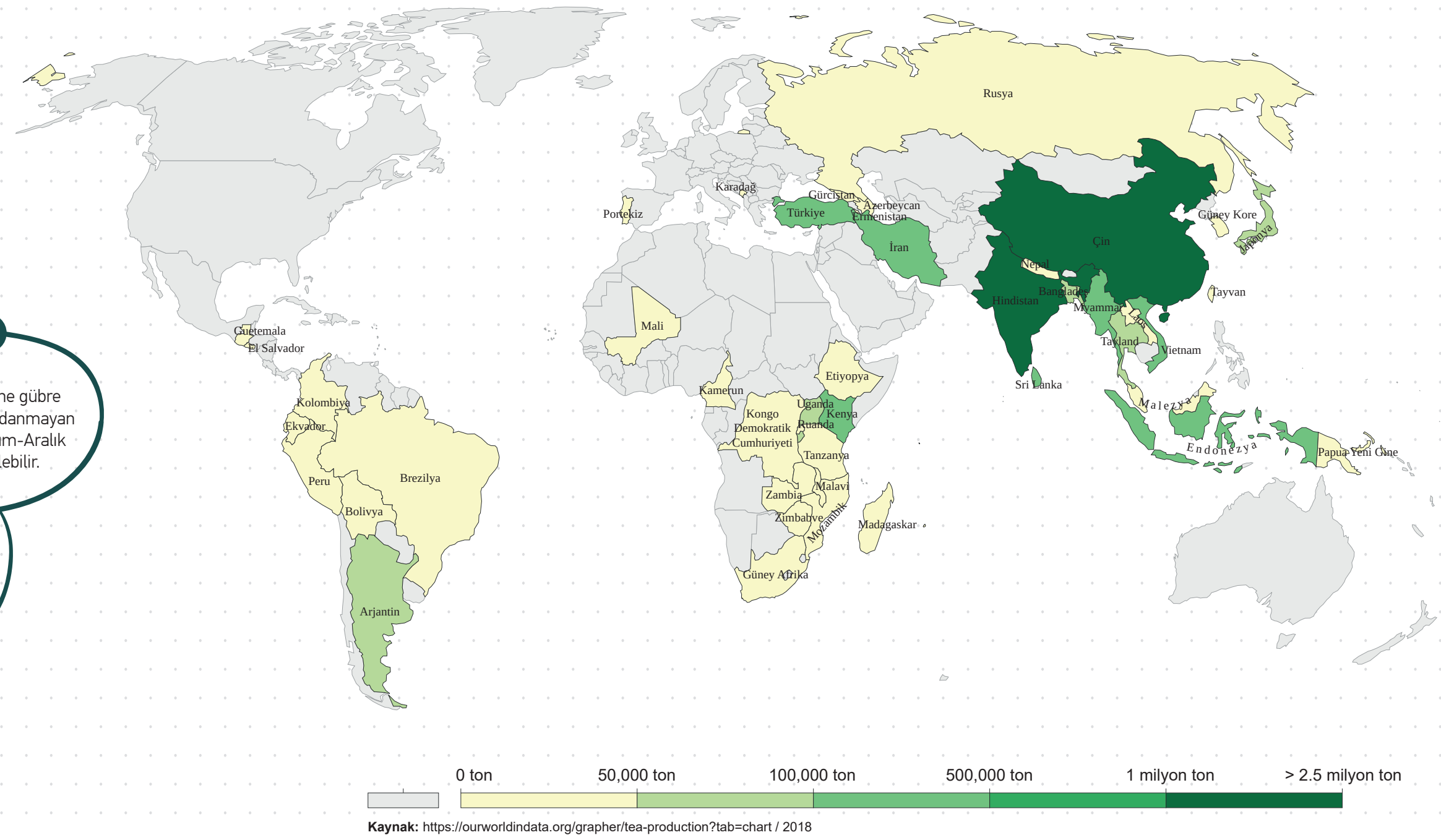

Yas Çay Fiyatları (Kg/TL)

Kaynak: <http://www.turkcayi.com/html/YillarItibariyleYasCayKgFiyatları.html>

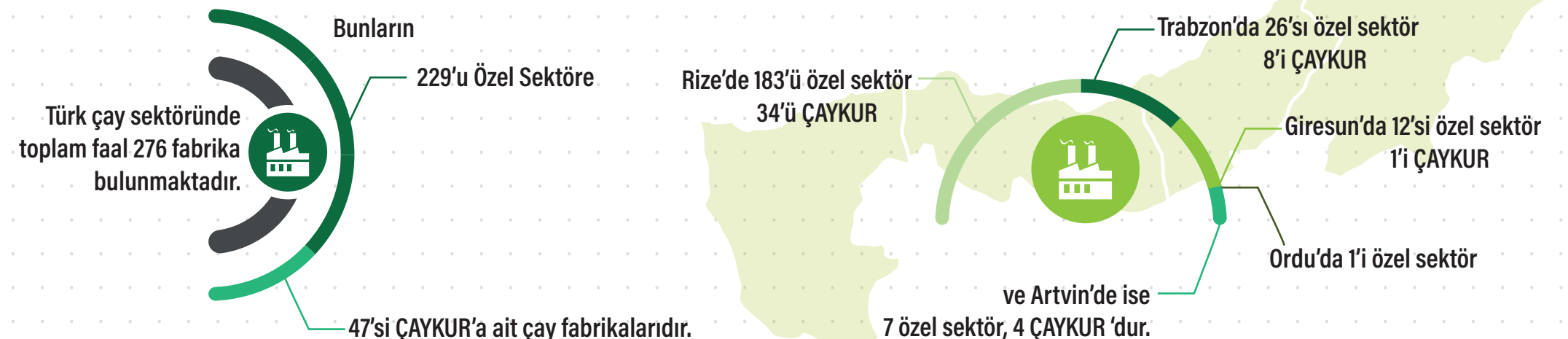
DÜNYADA ÇAY ÜRETİMİ

Y İ L	Konvansiyonel Yasçay Kg		Organik Yasçay Kg		Destekleme Kg		Budama	Tomurcuç Çay
	Brüt Fiyatı TL	Net Fiyatı TL	Brüt Fiyatı TL	Net Fiyatı TL	Brüt Fiyatı TL	Net Fiyatı TL	Net m² Fiyatı TL	Kg Fiyatı TL
2021	3.870	3.785	3.630	3.550	0.130	0.127	3.907	600
2020	3.270	3.199	3.230	3.160	0.130	0.127	3.434	575
2019	2.900	2.836	2.850	2.787	0.130	0.127	2.923	575
2018	2.320	2.269	2.280	2.230	0.130	0.127	2.339	575
2017	2.000	1.956	1.950	1.907	0.130	0.127	2.016	500
2016	1.770	1.731	1.730	1.692	0.130	0.127	1.784	400
2015	1.580	1.545	1.620	1.584	0.120	0.118	1.593	350
2014	1.380	1.350	1.500	1.467	0.120	0.118	1.391	300
2013	1.230	1.203	0	0	0.120	0.118	1.240	0
2012	1.100	1.076	0	0	0.120	0.118	1.109	0
2011	0.980	0.958	0	0	0.120	0.118	0.988	0
2010	0.885	0.866	0	0	0.115	0.113	0.892	0
2009	0.790	0.773	0	0	0.115	0.113	0.796	0
2008	0.737	0.721	0	0	0.102	0.100	0.743	0
2007	0.640	0.626	0	0	0.080	0.078	0.645	0
2006	0.570	0.557	0	0	0.080	0.078	0.575	0
2005	0.515	0.504	0	0	0.070	0.069	0.519	0
2004	0.460	0.450	0	0	0.065	0.064	0.464	0
2003	0.400	0.391	0	0	0.050	0.049	0.403	0
2002	0.320	0.313	0	0	0.000	0.000	0.323	0
2001	0.250	0.245	0	0	0.000	0.000	0.252	0

Kaynak: <http://www.turkcayi.com/html/YillarItibariyleYasCayKgFiyatları.html>

ÇAYKUR ve Özel Sektör Fabrika Sayıları

Kaynak: ÇAYKUR, 2019

www.ka.org.tr
info@ka.org.tr
kalkinmaatolyesi
kalkinmaatolyesi

Çankaya Mah. Üsküplü Cad. No: 16/14 Çankaya - Ankara/Türkiye
+90 (553) 211 38 97

Bu yayının bir kamu malıdır. Bir kısmından veya tamamından alıntı yapılabilmesi ve çoğaltılabilmesi için Kalkınma Atölyesi'nden izin alınmasına gerek yoktur.

Aralık 2021